

J O S E P M E F R A N C È S

=====

A la ciutat de Mèxic, on residia feia vint-i-dos anys, treballant en feines literàries i editorials, ha mort l'escriptor Josep Me Francès. Abans d'entrar a la clínica, per a sofrir una operació banal, m'escrivia quatre ratlles - per si eren les darreres, deia. No crec que tingués temps de llegir la meua resposta. El dia 1 d'abril moria, a la mateixa clínica, perquè el seu organisme no havia pogut resistir la intervenció. Ja en la seva darrera estada a Barcelona - unes breus vacances d'un mes, comptant-hi els viatges - es manifestava pessimista quant a un retorn definitiu per al qual maldava.

El nom de Josep Me Francès potser no diu gran cosa als lectors catalans de 1966. La seva obra més recent - unes voluminoses "Memorias de un cero a la izquierda" publicades a Mèxic fa tres o quatre anys, que arribaven molt difícilment a Barcelona - ens haurà deixat un curiós testimoni, entre autobiogràfic en un grau excessiu i de memorialista fidel als esdeveniments grans i petits que pesen damunt la seva vida o dels quals és simplement espectador i hi trobaríem no solament la història de l'autor i de les seves obres, sinó el detall de les seves amistats i enemistats literàries, amb una visió apassionada i de vegades sorprenent del que era la vida ~~litter~~ barcelonina de lletres, la política i els espectacles en els trenta-vuit primers anys del segle a Barcelona.

Josep Me Francès havia escrit tres novel·les en català, que mereixen més que un simple esment bibliogràfic. La primera, i pel meu gust la més recent és "La rossa de mal pèl", que perpetua amb un cert melodramatisme, però amb elements d'observació i de tendresa autèntics la tradició encetada per Enric Vilanova i seguida per Pons i Massaveu i per Juli Vallmitjana. Els barris baixos barcelonins - aquell districte cinquè que ha donat tants de temes francesos que cerquen, o cercaven, el fàcil pintoresc - troben en el "Sot Montjuïc" de Vallmitjana i en la novel·la de Francès unes imatges un punt culents, però realistes i d'una gran eficàcia novel·lesca, comparables a la reeditada fa poc "Vida privada" de Sagarra. Després d'aquesta obra, Francès havia publicat "La guerra dels sants", on les lluites socials i el pistolisme es veuen evocats junt amb uns elements una mica primaris d'ecclericalisme, i "Retorn al sol", novel·la d'anticipació que aleshores passava desapercebuda i que s'afilia clarament a la "science fiction" més actual.

Josep Me Francès va dirigir durant uns quants anys la pàgina literària

"La Humanitat" i hi donava acollida a molts joves escriptors. Era vehement, generós, suspicax davant la possible injustícia, recelós davant de les capelletes, home de cor i de sentiment que sempre topava amb les realitats de la vida i l'egoisme dels homes.

A Mèxic va escriure, demés de les ja esmentades "Memorias" - un llibre important del segon prestatge, per a la petita història de la nostra societat i la nostra literatura - diversos llibres en castellà, alguns d'ells ~~traduïts~~ traduïts del català, com el volum "Trece cuentos y medio", biografies populars i alguns contes i articles per a les publicacions catalanes de l'exili. S'havia mantingut, però, fidel a la llengua i mai no refusava de donar la seva col.laboració a les revistes que li ho demanaven. I això tenia més mèrit, perquè ell era fill de família castellana, de militars i petits funcionaris de l'Estat, parent d'un acadèmic madrileny, emparentat amb nobles de cognoms sonors. S'havia incorporat, per un acte de voluntat i d'affecte, a la vida catalana, a les lletres catalanes, i mai no va voler-ne sortir. Paradoxalment, potser, la seva aportació més popular a la nostra literatura haurà estat la lletra d'una sardana, una de les més tocades i cantades a Catalunya de fa quaranta anys: "El saltiró de la cardina", exemple commovedor d'una poesia de bona fe i que es lligava íntimament amb la benemèrita tradició de Josep Anselm Clavé.

Rafael T A S I S.